

DOI 10.26565/2220-7929-2021-59-01**УДК 69:[061.2:378.4(477)]****Вікторія Іващенко**

кандидатка історичних наук, доцентка, директорка музею історії
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Майдан Свободи, 4, 61022, Харків, Україна
Email: ivashchenko@karazin.ua
ORCID: 0000-0003-1799-012X

**ОСОБЛИВОСТІ КООПЕРАЦІЇ
УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ МУЗЕЇВ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто особливості кооперації університетських музеїв України, зокрема проаналізовано музейні мережеві структури різного рівня. На першому рівні мережева ідеологія проявляється у формуванні музейних комплексів університетів, наявність яких дозволяє безпосередньо впливати на стратегію розвитку університетів, розширяє можливості у створенні креативного музейного продукту, посилює позиції музеїв всередині університетського середовища, збільшує залученість до університетського музейного простору жителів та гостей міста. Музейні союзи регіонального рівня, основані на територіальному або профільному принципі, сприяють підвищенню кваліфікації співробітників музеїв, захисту їхніх прав, дозволяють проводити заходи (виставки, конкурси) загальноміського рівня, роблять музеї більш відкритими та привабливими для різних категорій відвідувачів. На сучасному етапі можна говорити про процес формування в Україні об'єднань як на рівні окремих університетів

© Іващенко, В., 2021

Як цитувати: Іващенко, В. Особливості кооперації університетських музеїв в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія», вип. 59, 2021, с. 8-23, <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2021-59-01>.

In cities: Ivashchenko, V. Specifics of University Museum Cooperation in Ukraine. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: History, no. 59, 2021, s. 8-23, <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2021-59-01>. (In Ukrainian)

(музейний комплекс Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна), так і регіонів (Асоціація співробітників вузівських музеїв м. Харкова). Водночас в Україні назріло питання про створення Всеукраїнської асоціації музеїв ВНЗ, яка би сприяла легітимізації та укріпленню університетського музейного співтовариства, збереженню та спрощенню доступу до музейних колекцій закладів вищої освіти, а також про більш широке представництво українських музеїв у міжнародних організаціях, що дозволить точніше сформулювати місію університетського музею в сучасному суспільстві. Відсутність чіткого розуміння місії університетського музею, його непевне становище в академічному та музейному співтоваристві, зокрема в законодавчому полі, може призвести не лише до втрати ідентичності, але й самих музеїв та їхніх колекцій. В Україні спостерігаються перші кроки такої самоорганізації на університетському та регіональному рівнях, а також спроби створити загальнонаціональний центр через формальні (Асоціація) та неформальні (конференції) структури, однак поки що ці спроби епізодичні.

Ключові слова: *університетські (вишівські) музеї, музейні мережі, музейний комплекс, музейний союз, місія музеїв.*

Останнім часом багато говорять про особливу місію університетських музеїв, які покликані уособлювати та поширювати університетські цінності, слугувати «сполучною ланкою між академічним світом та суспільством» (Muravs'ka 2013, 179; Posokhov 2020, 227). З одного боку, це робить університетські музеї абсолютно унікальними, з іншого — ставить перед ними достатньо серйозні виклики. По-перше, попри те, що музеї у складі ВНЗ оформилися досить давно, вони, на відміну від бібліотек та архівів, не завжди адекватно сприймаються в університетському середовищі. По-друге, через нечіткий законодавчий статус та відсутність державного фінансування університетські музеї часто не інтегровані або слабо інтегровані до музейного співтовариства, мають обмежені ресурси. Нарешті, внаслідок усталеної традиції чимало університетських музеїв, залишаючись передусім науковими та начальними центрами, погано представлені на туристичній мапі міста та регіону.

Вихід із цієї ситуації бачиться у створенні й розвитку музейних мережевих структур різного рівня, що дозволяють університетським музеям подолати певну ізоляцію та розпочати реалізацію проєктів, основаних на принципах партнерства та вільного поширення інформації. У центрі уваги статті — досвід кооперації університетських (вишівських) музеїв України, осмислення якого лише розпочалося (Kazantseva 2012, 140-141; Samoilenko 2012). При цьому особливу увагу буде приділено Харкову та музеям Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Відзначимо, щов Україні чимало вишів мають музеї та музейні кімнати. У низці ВНЗ, передусім тих, які були засновані в імперський період та чий колекції почали формуватися наприкінці XVIII — на початку XX ст., функціонує декілька музеїв різного профілю¹. Зокрема, сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка презентує вісім музеїв, серед них музей історії, геологічний, зоологічний, археологічний, астрономічний музеї, музей історії Ботанічного саду імені академіка О. В. Фоміна, міжфакультетський лінгвістичний науково-освітній музей (Muzei, muzeini koleksii Kyivs'koho natsional'noho universytetu), Львівського національного університету — шість музеїв (музей історії, зоологічний, мінералогічний, рудних формацій, палеонтологічний, археологічний) (Muzei. L'vivs'kyi natsional'nyi universytet), Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова — чотири музеї (геолого-мінералогічний, зоологічний, рідкісної книги) (Muzei. Odes'kyi natsional'nyi universytet). У Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна функціонують чотири музеї (історії, природи, археології, астрономії імені М. П. Барабашова) та дві галереї (Художня галерея імені Генріха Семирадського, Центр сучасного мистецтва ЄрміловЦентр). При цьому лише в Харківському університеті музеї презентуються не лише як окремі структурні одиниці, але й як музейний комплекс (Pro universytet; Kul'tura).

Уперше спробу створити музейний комплекс зроблено в 2004 р. у процесі підготовки до святкування 200-річчя Харківського університету. Вона мала радше формальний характер і виявилася у запровадженні посади генерального директора музейного комплексу, яка пізніше була скасована. Ефективнішим виявився шлях неформальної кооперації,

¹ Останнім часом музейні комплекси формуються в багатьох вишах (Posokhov 2020, 232), утім, до сьогодні не складено реєстру вишівських музеїв, тож ми зупинимось на музеях класичних університетів, які мають давні традиції та офіційно презентовані на сайтах відповідних ВНЗ.

який виник під час роботи над «Стратегією розвитку Каразінського університету на 2019-2025 рр.» (Stratehiia 2018). Одним із сорока проєктів, які передбачається реалізувати за цей період, є програма розвитку музеїв під назвою «Модернізація музейного комплексу», метою якої є «створення розгалуженого університетського музейного комплексу» для «організації різноманітної роботи, яка відповідає принципам музейної педагогіки XXI ст.»: використання інноваційних методів, реалізація крос-дисциплінарних проєктів, активна участь у популяризації науки, переформатування музеїв у майданчики для комунікації з професійним співтовариством та широкими колами громадськості (Stratehiia ... Dodatok 2018).

Для реалізації програми була створена спеціальна комісія (керівник — проф. С. І. Посохов), яка об'єднала директорів музеїв, галерей, спеціалістів у галузі музейної справи, керівників низки інших університетських підрозділів, які мають у своєму складі колекції. Програма являє собою поетапний план дій, що передбачає ремонтно-будівельні роботи, модернізацію обладнання, створення нових музеїв або музейних зон (наприклад, музею етнографії та музейно-виставкового комплексу «Університетський спорт»), проведення рекламної кампанії, організацію спільних науково-освітніх та просвітницьких заходів тощо, а також включає передбачувану суму витрат, необхідних для реалізації стратегії. Кожного року під час формування та затвердження бюджету план і суму витрат уточнюють.

Слід відзначити, що, з одного боку, створення неформальних комісій спричиняє небезпеку дублювання функцій формальних університетських структур та призводить до необхідності розроблення нових механізмів взаємодії всередині університетської корпорації. З іншого боку, різні за складом колекцій, кадровим потенціалом, принципами роботи музеї мають можливість об'єднати зусилля для створення спільного бренду, організації виставкової діяльності, популяризації університетської освіти, забезпечення збереженості університетських колекцій, зокрема тих, які не увійшли до складу музеїв.

Спільна діяльність посилює позиції музеїв усередині університетської корпорації, тим більше, що співробітники музеїв долучаються до реалізації інших проєктів, наприклад «Класика, що випереджає час», метою якої є вивчення та збереження університетських традицій, зміцнення університетської корпоративної культури, а також «Університет відкривається світу», який орієнтований на створення міжнародно орієнтованої моделі університетського брендингу.

Крім того, відзначимо, що більшість університетських музеїв України мають невеликий штат: від 3 до 8-10 осіб, за винятком Музею природи Харківського університету, в якому понад 60 співробітників. Що ж стосується невеликих вишівських музеїв, то часто всю роботу в них проводять 1-2 людини. Отже, внутрішньоуніверситетська кооперація музейних співробітників робить їхню присутність в університетському середовищі більш вагомюю.

Водночас музеї розширюють свої можливості у створенні креативного музейного продукту, який збільшує залученість до університетського музейного простору не тільки представників університетського співтовариства, але й мешканців та гостей міста. Зокрема, у 2019 р. на базі ЄрміловЦентру була організована міжнародна художня резиденція «Residents of Universe». Митці з Великобританії, Німеччини, Іспанії, Литви, Польщі та України були запрошені для знайомства з Харківським університетом та його колекціями на базі університетських музеїв, бібліотеки, ботанічного саду для переосмислення університетської спадщини з художнього погляду. Результатом стало створення художніх творів, які були презентовані харків'янам у різних локаціях. Частина цих творів поповнила колекції університетських музеїв.

Крім об'єднань локального рівня, в Україні є музейні союзи, основані на територіальному (Львівська міська громадська організація «Асоціація музеїв і галерей», Асоціація музеїв Вінниччини, Асоціація музеїв Долинщини) або профільному (Асоціація музеїв космонавтики (АМКОС), Асоціація працівників музеїв технічного профілю) принципах. В Україні також діє Всеукраїнська асоціація музеїв (ВУАН) — громадська організація, яка об'єднує близько 30 заповідників, музеїв та галерей і ставить за мету сприяти розвитку музейної справи в Україні, пропагувати ідеї збереження та наукового вивчення пам'яток історико-культурної спадщини, захищати інтереси музейних працівників України, спільні інтереси членів Асоціації (Vseukrains'ka asotsiatsiia muzeiv).

На цьому етапі союзи університетських музеїв представлені регіональним рівнем. Наприклад, у Харкові в 2004 р. була створена Асоціація співробітників вишівських музеїв м. Харкова, яка на початок 2021 р. об'єднує приблизно 20 музеїв ВНЗ (голова Асоціації — проф. С. І. Посохов). Основним завданням Асоціації, на думку її організаторів, було встановлення професійних контактів між співробітниками вишівських музеїв, спеціалістами музейної справи

та представниками інших організацій; захист соціальних, творчих та культурних інтересів своїх членів (Ustav 2004).

На базі музеїв-членів Асоціації на постійній основі проводяться науково-практичні семінари та круглі столи, під час яких обговорюється специфіка роботи музеїв при ВНЗ, видаються тематичні збірки із проблем музезнавства (Ivashchenko, Kalinichenko 2017). Також слід відзначити спільний науковий проєкт, присвячений історії студентських будівельних загонів, за результатами якого був виданий спеціальний збірник (Astakhova 2013). До 210-річчя Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за інформаційної підтримки Асоціації був проведений загальноміський студентський конкурс зі створення віртуальних виставок «Харківський університет — місту, Україні, світу» (2015 р.), а в 2017 р. до Міжнародного дня музеїв була організована виставка унікальних експонатів вишівських музеїв м. Харкова, в якій взяли участь 13 музеїв і яка мала велику популярність серед харків'ян. Такі спільні заходи роблять університетські музеї більш відкритими та привабливими, стираючи кордони між університетами та місцевою громадою.

Асоціація співробітників вишівських музеїв м. Харкова є одним зі співорганізаторів «Луньовських читань», які з 2010 р. щорічно проводяться на базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та є майданчиком для професійного спілкування фахівців у галузі музейної справи. Матеріали «Луньовських читань» розміщують у спеціальних збірках, при цьому у двох із них публікації, пов'язані із діяльністю вишівських музеїв, подані окремими рубриками (Ekspozytsiinyi dosvid 2016; Kruhlyi stil 2017). Усе це сприяє інтеграції вишівських музеїв до музейного співтовариства, дозволяє більш глибоко осмислити досвід та перспективи розвитку музеїв ВНЗ.

Можливими напрямками подальшої кооперації в межах Асоціації є створення «пересувних» виставок, які можуть експонуватися на виставкових майданчиках різних вишівських музеїв; підготовка спільних каталогів, путівників і т. ін., які б дозволили оцінити науковий потенціал університетських колекцій; створення спільного порталу для інформування музейного співтовариства та широких кіл громадськості про діяльність Асоціації і її окремих учасників.

Крім того, за відсутності об'єднання національного рівня, про необхідність створення якого вже неодноразово заявлялося під час всеукраїнських конференцій з проблем музеїв при ВНЗ (Ohliad 2008, 95;

Rezoliutsiia 2009), Асоціація співробітників вузівських музеїв м. Харкова за підтримки Ради ректорів вищих навчальних закладів Харківського регіону активно долучилася до розв'язання проблеми, пов'язаної з урегулюванням правового статусу музеїв при ВНЗ.

У СРСР діяльність музеїв цієї категорії координувала науково-методична рада при Міністерстві вищої та спеціальної освіти (з 1968 р.). За її підтримки було розроблено та затверджено «Типове положення про музеї вищого навчального закладу» (1984 р.), узгоджене з Міністерством культури СРСР. «Положення» не лише регулювало основні напрями діяльності вишівських музеїв, але й визначало їхній статус: «найбільші музеї вишів залежно від кількості відвідувачів та кількості експонатів основного фонду» могли бути віднесені «до груп музеїв або закладів музейного типу» (пер. з рос.)² різних категорій, що дозволяло на законних підставах оформити їх як окремий структурний підрозділ вищого навчального закладу, створити необхідний штат співробітників, який включав керівника музею, головного зберігача, наукових співробітників та ін. (Prikaz 1984, 4)

У 1997 р. було затверджено нове «Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України» (також редакція 2006 р. з незначними змінами), що фактично зрівняло музеї при університетах, дошкільних загальноосвітніх та ін. закладах, перетворивши музеї вишів на громадські організації (Polozhennia 1997), і, своєю чергою, змусило керівництво багатьох ВНЗ перевести висококваліфікованих музейних співробітників на посади, які не відповідають їхній професійній діяльності (лаборанти, інженери, бібліотекарі та ін.).

Ситуація стала ще гіршою після затвердження «Положення про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України» (2014 р.). Одночасно було підготовлено «Положення про музеї при вищих навчальних закладах системи вищої освіти та при наукових установах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України», яке так і не було затверджено. Внаслідок цієї юридичної колізії вишівські музеї втратили свої й без того хиткі позиції. Цю ситуацію доволі точно охарактеризувала Л. Г. Самойленко: «Музей у ВНЗ загубився

² Тут і далі, якщо не вказано інше, всі переклади належать авторці статті.

серед лабораторій, наукових центрів, бібліотек та інших структурних підрозділів, не маючи конкретно визначеного статусу, достатнього кадрового та постійного фінансового забезпечення, не маючи навіть чітких ознак музейної інституції, задовольняючись волонтерською опікою або доглядом на громадських засадах» (Samoilenko 2012, 345). Відсутність законодавчого врегулювання питання фактично означало, що доля конкретного музею ставилася в залежність від позиції керівника вищого навчального закладу.

Спільні зусилля Асоціації співробітників вузівських музеїв м. Харкова, Ради ректорів вищих навчальних закладів Харківського регіону, керівництва низки київських вишів та Українського національного Комітету Міжнародної ради музеїв (ICOM) спричинили те, що 2020 р. Верховна Рада України прийняла поправки до Закону України «Про вищу освіту», згідно з якими до переліку структурних підрозділів ВНЗ були включені музеї, а до штатного розкладу — введені посади директора та наукового співробітника музею (Zakon 2020).

Усе це свідчить про те, що в Україні гостро стоїть питання про створення Всеукраїнської асоціації музеїв ВНЗ, яка б сприяла легітимізації та укріпленню університетського музейного співтовариства. Зокрема, у резолюціях всеукраїнських конференцій із проблем музеїв при ВНЗ (2008, 2009 рр.), де це питання було порушено вперше, окреслювалось коло питань, яке має координувати національний центр: активний обмін позитивним досвідом в організації діяльності вишівських музеїв, створення довідкових матеріалів, проведення семінарів та курсів підвищення кваліфікації для співробітників музеїв ВНЗ. Вочевидь, що низку інших проблем, визначених у цих документах (розроблення та забезпечення практичного виконання нормативних документів, що регулюють музейну діяльність у ВНЗ; захист прав співробітників вишівських музеїв; організація роботи з обліку музейних цінностей, що зберігаються в музеях ВНЗ України) також неможливо вирішити без організаційних та координувальних зусиль з боку відповідної організації (Ohliad 2008; Rezoliutsiia 2009). Зокрема, відзначимо, що до сьогодні невідома загальна кількість вишівських музеїв. Організатори обласної науково-методичної комісії «Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність», яка відбулася 2008 р. в Кіровограді (тепер — Кропивницький), пишуть про 66 музеїв (Haida 2008, 3), а за даними огляду Міністерства науки та

освіти, молоді і спорту за 2011 р. у сфері його управління перебувало 100 вишівських музеїв (Samoilenko 2012, 352-353). Водночас дисертація С. В. Муравської фіксує лише в західних областях України 166 музеїв та колекцій (Muravs'ka 2019).

Резолюції також містять заклик до співробітників музеїв ВНЗ активно долучитися до роботи в Міжнародній раді музеїв ICOM (Rezoliutsiia 2009, 111). У 2011 р. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, національний технічний університет України «КПІ», Національний університет «Києво-Могилянська академія» утворили секцію університетських музеїв і колекцій (UMAC) при ICOM України. Безсумнівно, більш широка представленість українських музеїв у міжнародних організаціях буде сприяти вдосконаленню професійних стандартів, дозволить українському університетському музею чіткіше сформулювати свою місію. Утім, на цьому етапі хиткість позицій українських університетських музеїв гальмує інтеграційні процеси, які розпочалися раніше.

Отже, вже протягом кількох десятиліть ми фіксуємо достатньо непросту ситуацію, в якій опинилися українські університетські (вишівські) музеї. Відсутність чіткого розуміння місії університетського музею, його непевне становище в академічному та музейному співтоваристві, зокрема в законодавчому полі, може призвести не лише до втрати ідентичності, але й самих музеїв та їхніх колекцій. Світовий досвід показує, що розв'язання цих проблем пов'язано з кооперацією музеїв, яка дозволяє подолати кризові явища. В Україні ми бачимо перші кроки такої самоорганізації на університетському та регіональному рівнях, а також спроби створити загальнонаціональний центр через формальні (Асоціація) та неформальні (конференції) структури, однак поки що ці спроби епізодичні.

Список джерел та літератури / List of sources and literature

Astakhova, E. V. (red.). *Studencheskie stroitel'nye otriady: vchera, segodnia, zavtra*. Khar'kov, 2013. (In Russian)

Астахова, Е. В. (ред.). *Студенческие строительные отряды: вчера, сегодня, завтра*. Харьков, 2013.

Ekspozytsiyni dosvid ta perspektyvy rozvytku vuziv's'kykh muzeiv Kharkivshchyny. V: *VI Lun'ovs'ki chytannia. Suchasna muzeina ekspozytsiia: vytohy chasu ta novi mozhlyvosti (do 60-richchia zasnivannia Parkhomivs'koho khudozhn'oho muzeiu imeni A. F. Lun'ova). Materialy naukovo-praktychnoho seminaru 27 bereznia 2015 r.* Kharkiv, 2016, s. 84-134. (In Ukrainian)

Експозиційний досвід та перспективи розвитку вузівських музеїв Харківщини. В: *VI Луньовські читання. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луньова). Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р.* Харків, 2016, с. 84-134.

Haida, L. Peredmova. V: *Ukrains'kyi muzei pry navchal'nomu zakladi: istoria i suchasnist'.* Materialy oblasnoi naukovo-metodychnoi konferencii. Kirovohrad, 2008. S. 3-5. (In Ukrainian)

Гайда, Л. Передмова. В: *Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність. Матеріали обласної науково-методичної конференції.* Кіровоград, 2008. С. 3-5.

Ivashchenko, V. Yu., Kalinichenko I. V. Rol' asociatsii vuzovskih muzeev g. Khar'kova v konsolidatsii muzeinogo soobshchestva. V: *VII Lun'ovs'ki chytannia. Muzeinyi kolektyv i ioho problemy. Materialy naukovo-praktychnoho seminaru 24 bereznia 2016 r.* Kharkiv, 2017, s. 140-147. (In Russian)

Іващенко, В. Ю., Калиниченко, И. В. Роль ассоциации вузовских музеев г. Харькова в консолидации музейного сообщества. В: *VII Луньовські читання. Музейний колектив і його проблеми. Матеріали науково-практичного семінару 24 березня 2016 р.* Харків, 2017, с. 140-147.

Kazantseva, L. V. Suchasnyi portret ukrains'koho universytets'koho muzeiu – pohliad seksii UMAC pry ISOM Ukrainy. V: *Universytets'ki muzei: ievropeyskyi dosvid ta ukrains'ka praktyka: materialy konferentsii (Kyiv, 6-7 zhovtnia 2011 r.).* Nizhyn, 2012, s. 139-150. (In Ukrainian)

Казанцева, Л. В. Сучасний портрет українського університетського музею – погляд секції UMAC при ICOM України. В: *Університетські музеї: європейський досвід та українська практика: матеріали конференції (Київ, 6-7 жовтня 2011 р.).* Ніжин, 2012, с. 139-150.

Kruhlyi stil «Vuzivs'kyi muzei: mizh mynulym i maibutnim». V: *VII Lun'ovs'ki chytannia. Muzeinyi kolektyv i ioho problemy. Materialy naukovo-praktychnoho seminaru 24 bereznia 2016 r.* Kharkiv, 2017, s. 140-170. (In Ukrainian)

Круглий стіл «Вузівський музей: між минулим і майбутнім». В: *VII Луцьовські читання. Музейний колектив і його проблеми. Матеріали науково-практичного семінару 24 березня 2016 р.* Харків, 2017, с. 140-170.

Kul'tura. Kharkivsky' natsional'nyi universytet imeni V. N. Karazina, <http://karazin.ua/>. Accessed 26 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Культура. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, <http://karazin.ua/>. Accessed 26 Jan. 2021.

Muravs'ka, S. V. *Muzei zakladiv vyshchoi osvity Zakhidnoi Ukrainy v konteksti istorychnoho rozvytku (XIX – pochatok XXI st.)*. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia doktora istorychnykh nauk. Kyiv, 2019. (In Ukrainian)

Муравська, С. В. *Музеї закладів вищої освіти Західної України в контексті історичного розвитку (XIX – початок XXI ст.)*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. Київ, 2019.

Muravs'ka, S. V. Promotsiini obiednannia muzeiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv ta osoblyvosti ikhn'oho stvorennia. U: *Pratsi Tsentru pam'iatkoznavstva*, вип. 24, 2013, s. 178-187. (In Ukrainian)

Муравська, С. В. Промоційні об'єднання музеїв вищих навчальних закладів та особливості їхнього створення. У: *Праці Центру пам'яткознавства*, вип. 24, 2013, с. 178-187.

Muzei, L'vivs'kyi natsional'nyi universytet imeni Ivana Franka, <https://www.lnu.edu.ua/research/museums/>. Accessed 26 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Музеї, Львівський національний університет імені Івана Франка, <https://www.lnu.edu.ua/research/museums/>. Accessed 26 Jan. 2021.

Muzei, muzeini kolektsii Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Kyivs'kyi natsional'nyi universytet imeni Tarasa

Shevchenka, <http://museums.univ.kiev.ua/>. Accessed 26 Jan. 2021. (In Ukrainian)
Музеї, музейні колекції Київського національного університету імені Тараса Шевченка, *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, <http://museums.univ.kiev.ua/>. Accessed 26 Jan. 2021.

Muzeї, *Odes'kyi natsional'nyi universytet imeni I. I. Mechnikova*, <http://onu.edu.ua/uk/culture/museums>. Accessed 26 Jan. 2021. (In Ukrainian)
Музеї, *Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова*, <http://onu.edu.ua/uk/culture/museums>. Accessed 26 Jan. 2021.

Ohliad rezul'tativ konferentsii. V: *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Problemy i perspektyvy rozvytku muzeiv VNZ Ukrainy: naukovo-metodychnyi aspekt. Do 110-richchia NTU «KPI» ta 45-richchia Muzeiu istorii KPI»: Tezy dopovidei*. Kyiv, 23-24 travnia 2008 r. Kyiv, 2008, s. 94-96. (In Ukrainian)

Огляд результатів конференції. В: *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку музеїв ВНЗ України: науково-методичний аспект. До 110-річчя НТУ «КПІ» та 45-річчя Музею історії КПІ»: Тези доповідей*. Київ, 23-24 травня 2008 р. Київ, 2008, с. 94-96.

Polozhennia pro muzei pry navchalnomu zakladi, iakyi perebuvaie u sferi upravlinnia Ministerstva osvity i nauky Ukrainy (20.05.1997 r.), *Verkhovna Rada Ukrainy*, <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0151281-97#Text>. Accessed 25 Mar. 2021. (In Ukrainian)

Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України (20.05.1997 р.), *Верховна Рада України*, <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0151281-97#Text>. Accessed 25 Mar. 2021.

Posokhov, S. Diial'nist' vyshivs'kykh muzeiv u konteksti pozashkillia. V: *Muzeina pedahohika v naukovii osviti*. Kyiv, 2020, s. 210-250. (In Ukrainian)

Посохов, С. Діяльність вишівських музеїв у контексті позашкілля. В: *Музейна педагогіка в науковій освіті*. Київ, 2020, с. 210-250.

Prikaz № 725 ob utverzhdenii Tipovogo polozheniia o muzee vysshogo uchebnogo zavedeniia i prilozhenie k nemu ot 5 noiabria 1984 g., *KonturNormativ*, <https://normativ.kontur.ru/document?moduleId=1&documentId=265566>. Accessed 25 Mar. 2021. (In Russian)

Приказ № 725 об утверждении Типового положения о музее высшего учебного заведения и приложение к нему от 5 ноября 1984 г., *КонтурНорматив*, <https://normativ.kontur.ru/document?moduleId=1&documentId=265566>. Accessed 25 Mar. 2021.

Pro universytet, *Kharkivs'kyi natsional'nyi universytet imeni V. N. Karazina*, https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/our_university/history. Accessed 26 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Про університет, *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*, https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/our_university/history. Accessed 26 Jan. 2021.

Rezoliutsiia Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii «Istoriia Ukrainy – ochyma molodi». V: *Materialy Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii «Istoriia Ukrainy – ochyma molodi». Praktychna dopomoha muzeiv VNZ. Do 350-richchia Konotopskoi bytvu: Tezy dopovidei. Kyiv, 14-15 hrudnia 2009 r.* Kyiv, 2009, s. 110-111. (In Ukrainian)

Резолюція Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія України – очима молоді». В: *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія України – очима молоді». Практична допомога музеїв ВНЗ. До 350-річчя Конотопської битви: Тези доповідей. Київ, 14-15 грудня 2009 р.* Київ, 2009, с. 110-111.

Samoilenko, L. H. Misiia universytets'koho muzeiu i ioho mistse v strukturі vyshchoho navchal'noho zakladu ta u muzeinii merezhi mista (Storinky istorii ta suchasnyi stan). V: *Universytets'ki muzei: ievropeiskyi dosvid ta ukrains'ka praktyka. Zbirka prats' Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (6-7 zhovtnia 2001 r., m. Kyiv)*. Nizhyn, 2012, s. 338-360. (In Ukrainian)

Самойленко, Л. Г. Місія університетського музею і його місце в структурі вищого навчального закладу та у музейній мережі міста (Сторінки історії

та сучасний стан). В: *Університетські музеї: європейський досвід та українська практика. Збірка праць Міжнародної науково-практичної конференції (6-7 жовтня 2001 р., м. Київ)*. Ніжин, 2012, с. 338-360.

Strategiia rozvytku Karazins'koho universytetu na 2019–2025 rr. (27 hrudnia 2018 r.), *Kharkivs'kyi natsional'nyi universytet imeni V. N. Karazina*, <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/strategiya-rozvytku-universitetu-2019-2025-2.pdf>. Accessed 15 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Стратегія розвитку Каразінського університету на 2019–2025 рр. (27 грудня 2018 р.), *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*, <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/strategiya-rozvytku-universitetu-2019-2025-2.pdf>. Accessed 15 Jan. 2021.

Strategiia rozvytku Karazins'koho universytetu na 2019–2025 rr. (27 hrudnia 2018 r.). Dodatok 31, *Kharkivs'kyi natsional'nyi universytet imeni V. N. Karazina*, https://docs.google.com/document/d/0BwRBoOD_AIQSanhEQUdvTkFJSkFqejAxeXICLUNpVHpkVTY4/edit#. Accessed 15 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Стратегія розвитку Каразінського університету на 2019–2025 рр. (27 грудня 2018 р.). Додаток 31, *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*, https://docs.google.com/document/d/0BwRBoOD_AIQSanhEQUdvTkFJSkFqejAxeXICLUNpVHpkVTY4/edit#. Accessed 15 Jan. 2021.

Ustav Assotsiatsii sotrudnikov vuzovskikh muzeev g. Khar'kova ot 18.11.2004 g., *Potochnyi arkhiv Asotsiatsii spivrobotnykiv vuzivs'kykh muzeiv m. Kharkova*. (In Ukrainian)

Устав Ассоциации сотрудников вузовских музеев г. Харьков от 18.11.2004 г., *Поточний архів Асоціації співробітників вузівських музеїв м. Харкова*.

Vseukrains'ka asotsiatsiia muzeiv, <http://vuam.org.ua/uk/>. Accessed 12 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Всеукраїнська асоціація музеїв, <http://vuam.org.ua/uk/>. Accessed 12 Jan. 2021.

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia diial'nosti muzeiv zakladiv vyshchoi osvity» (02.09.2020 r.),

Verkhovna Rada Ukrainy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-20#Text>. Accessed 16 Jan. 2021. (In Ukrainian)

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти» (02.09.2020 р.), *Верховна Рада України*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-20#Text>. Accessed 16 Jan. 2021.

Viktoriia Ivashchenko

Candidate of Historical Science, Associate Professor,

Director of the Museum of History

V. N. Karazin Kharkiv National University

4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

Email: ivashchenko@karazin.ua

ORCID: 0000-0003-1799-012X

SPECIFICS OF UNIVERSITY MUSEUM COOPERATION IN UKRAINE

The article discusses cooperation between university museums in Ukraine, with particular attention to the structure and operation of museum networks at different levels. At the institutional level, network ideology is manifested in the formation of museum complexes within universities. This type of close coordination makes it possible to directly influence the development strategy of universities, expands opportunities for creating innovative museum product, strengthens the position of museums within universities, and helps to draw the residents and guests of the city into the museum space. At the regional level, museum unions, based on the territorial or specialization principle, help to improve the professional skills of museum staff and protect their rights. They are also involved in the organization of community events (exhibitions, contests) and make museums more open and attractive to different categories of visitors. At present, we are witnessing the gradual development of museum associations in Ukraine, at the level of both individual universities (the museum complex of the V. N. Karazin Kharkiv National

University) and cities or regions (Association of University Museum Workers of Kharkiv). At the same time, Ukraine still needs a country-wide association of university museums, which would help to legitimize and strengthen the university museum community and preserve and facilitate access to museum collections of institutions of higher education. It is also necessary to increase the representation of Ukrainian museums in international organizations, which would make it possible to formulate more clearly the mission of the university museum in modern society. The lack of a clear understanding of the mission of the university museum and the latter's uncertain position (including legal) in the academic and museum community can lead to the loss of not only museum identity, but also museums themselves and their collections. In Ukraine, we can speak of the first steps towards such self-organization at the institutional and regional levels, as well as attempts to create a national center through formal (association) and informal (conferences) structures. However, so far these attempts have been sporadic.

Key words: *university and college museums, museum networks, museum complex, museum union, museum mission.*

*Стаття надійшла до редакції 28.05.2021.
Стаття затверджена до друку 29.06.2021.*